

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3035/2021. (II. 10.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Mfv.I.10.499/2018/8. számú ítélete és a Székesfehérvári Törvényszék 2.Mf.20.744/2016/96. számú ítélete alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panaszában a Kúria Mfv.I.10.499/2018/8. számú ítélete és a Székesfehérvári Törvényszék 2.Mf.20.744/2016/96. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. Emellett az indítványozó – az Abtv. 26. § (1) bekezdésére és 28. §-ára hivatkozással – javasolta a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 145. § (5) bekezdése vizsgálatának megfontolását is.
- [2] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának előzménye, hogy az indítványozó határozatlan időre kinevezett bíróként teljesített szolgálatot a Fővárosi Törvényszéken, amikor néhány hétre kórházba került, majd mintegy két hónapig adaptációs szabadságon volt. Ezt követően a bíróság elnöke soron kívüli munkaköri és szakmai alkalmassági vizsgálatát rendelte el, majd felszólította, hogy bírói tisztségéről 30 napon belül mondjon le. Tekintettel arra, hogy az indítványozó nem kívánt lemondani, elrendelte a pályaalkalmassági vizsgálatának elvégzését az 1/1999. (I. 18.) IM-EüM együttes rendelet (a továbbiakban: együttes rendelet) szerint. A soron kívüli pályaalkalmassági vizsgálatot az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek (a továbbiakban: ISZKI) Budapesti Intézetének vizsgálóbizottsága végezte el; összefoglaló véleménye azt állapította meg, hogy az indítványozó mentális állapotára figyelemmel „aktuálisan bírói tisztségének ellátására alkalmatlan”. Az indítványozó az összefoglaló vélemény felülvizsgálatát kérte, de a felülvizsgálati vélemény azt szakmailag helytállónak minősítette. Erre figyelemmel a bíróság elnöke javaslatot tett az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnökének a felperes bírói tisztségéből való felmentésére. A köztársasági elnök az indítványozót a bírói tisztség ellátására egészségügyi okból történő tartósan alkalmatlanná válására tekintettel felmentette. Az indítványozó felperesként keresetet nyújtott be az elsőfokú bírósághoz, amely közbenső ítéletével megállapította, hogy az alperes jogellenesen szüntette meg az indítványozó bírói szolgálati jogviszonyát. A másodfokú bíróság a közbenső ítéletet részítéletnek tekintette és megváltoztatta, egyben az indítványozó teljes keresetét elutasította. A Kúria a másodfokú döntést hatályában fenntartotta.
- [3] Az indítványozó a jogerős ítélettel és a felülvizsgálati ítélettel szemben terjesztett elő alkotmányjogi panaszt. Álláspontja szerint a támadott bírósági ítéletek megsértették az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, R) cikk (2) bekezdését, T) cikk (3) bekezdését, XXVIII. cikk (1) bekezdését, XXVIII. cikk (7) bekezdését, 26. cikk (1) bekezdését és 28. cikkét.

- [4] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe foglalt jogorvoslathoz való jogát az indítványozó több tekintetben is sérülni látta. Egyrészt, álláspontja szerint a munkáltatója által felhozott alkalmatlansági okok nem voltak elegendőek ahhoz, hogy a munkáltató a bírói tisztségről való lemondásra szólítsa fel; ugyanakkor nem volt lehetősége arra, hogy a bírósági eljárás során az ezzel kapcsolatos érvelését kifejtse, s igazát bizonyítsa; a jogerős döntéssel szemben pedig nem élhetett a rendes perorvoslat lehetőségével. Másrészt, a másodfokú bíróság a keresetben sérelmezett szakértői eljárással kapcsolatban is vizsgálatot folytatott, de ezzel kapcsolatban nem adhatta elő az álláspontját, pedig nem egyszerűen jogkérdésről van szó; továbbá a teljes szakértői véleményt nem ismerhette meg, így nem volt lehetősége annak cáfolatára sem.
- [5] Az indítványozó szerint a jogorvoslathoz való joga mellett az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által védett tisztességes bírósági eljáráshoz való joga is sérült annak folytán, hogy keresete a szakértői vélemény megtámadására is irányult, az ISZKI (NSZKK) szakértői véleménye megalapozottságának felülvizsgálatára ettől független szakértői intézetet kellett volna kirendelni, ennek hiányában viszont nem kapott lehetőséget a munkaügyi perben a szakvélemény érdemi cáfolatára és ezen keresztül a munkáltatói intézkedés vitatására.
- [6] Az indítványozó az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése szerinti bírói függetlenségnek – ennek keretében az elmozdíthatatlanság követelményének – sérelmét több okból is állította. Egyrészt, a támadott döntések nem találták jogsértőnek, hogy a munkáltató nem tájékoztatta az indítványozót a Bjt. 86. § (1) bekezdés szerinti személyes meghallgatás lehetőségéről, így elesett attól, hogy az egészségügyi alkalmatlanságára utaló okokra észrevételeket tegyen. Másrészt, bár a munkáltató az egészségügyi alkalmassági vizsgálat eredményéhez kötve van, a támadott ítéletek a szakvéleménybe foglalt – a jogszabálytól idegen – „aktuálisan alkalmatlan” minősítés megítélését a munkáltató mérlegelésére bízták. Harmadrészt, a Bjt. 145. § (5) bekezdése nem egyértelmű, ezért a munkáltató e rendelkezésre hivatkozással – a támadott bírósági ítéletek téves következtetése folytán – a jogellenes felmentés esetén is lehetőséget kaphatott arra, hogy jogszerűtlen intézkedését törvényessé tegye, kiküszöbölje a felmentést célzó intézkedésének hiányosságait, hibáit.
- [7] 2. Az igazságügyi miniszter az Abtv. 57. § (1b) bekezdése alapján az indítványnak a Bjt. vizsgálatát felvető részével kapcsolatban tájékoztatásként megküldte álláspontját az Alkotmánybíróságnak.
- [8] A miniszter álláspontja szerint a Bjt. 145. § (5) bekezdésének szabályozása a Bjt. egyéb szabályaival – különösen 145. § (7) bekezdésével, 3. § (4) bekezdésével, valamint 4. § (1)–(2) és (4) bekezdésével együtt értelmezve egyértelmű, az Alaptörvénynek megfelelő előírásokat rögzít. A vélemény értelmében a hivatkozott szabályok alapján főszabályként magának a szolgálati jogvitában eljáró bíróságnak is vizsgálnia kell, hogy az, aki a visszahelyezését kéri, megfelel-e a kinevezési feltételeknek, hiszen a jogviszony jogellenes megszüntetése és az ítélet meghozatala közötti időszakban bekövetkezhetnek olyan körülmények – például a bíró betölti az öregségi nyugdíjkorhatárt –, amelyek alapján már a szolgálati jogvitát kezdeményező nem helyezhető vissza. Ugyanakkor a törvény kifejezett speciális rendelkezése szerint a visszahelyezés esetén nincs szükség a pályalkalmassági vizsgálat eredményére, tehát ezt a körülményt a jogvitában eljáró bíróságnak sem kell vizsgálnia. A miniszter álláspontja szerint ennek az az oka, hogy ha az egészségügyi alkalmasság a perbeli jogvita tárgya, úgy a bíróság éppen ezt a kérdést vizsgálja, és erről hoz döntést; amennyiben pedig nem ez a jogvita tárgya, úgy a korábbi pályalkalmassági vizsgálatra tekintettel nem szükséges azt ismételtelen elvégezni.

II.

- [9] Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

III.

- [10] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [11] Az indítvány megjelölte az Abtv. 27. §-át, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, valamint az indítványozó jogosultságát megalapozza; részletesen bemutatta az eljárás megindításának indokait; megnevezte a vizsgálandó bírói döntéseket; és megjelölte az indítvány szerint az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a), c) és d) pont].
- [12] Az indítványozó panasz elején kifejezetten kérte a kifogásolt bírósági döntések megsemmisítését; a Bjt. 145. § (5) bekezdése tekintetében ugyan hivatkozott az Abtv. 26. § (1) bekezdésére is, de erre vonatkozóan határozott kérelmet nem fogalmazott meg [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [13] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésének, valamint 26. cikk (1) bekezdésének sérelmével kapcsolatban részletesen megindokolta kérelmét (ld. jelen határozat I/1. pont, Indokolás [1] és köv.). Az indítvány az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére, R) cikk (2) bekezdésére, T) cikk (3) bekezdésére és 28. cikkére is hivatkozik, de ezekkel összefüggésben nem tartalmaz önálló érdemi indokolást arra vonatkozóan, hogy a sérelmezett bírói döntések miért ellentétesek a megjelölt rendelkezésekkel [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pont].
- [14] Az indítvány megjelöli az indítványozó nevét és címét; az indítványozó nyilatkozott arról, hogy saját adatainak nyilvánosságához nem járul hozzá [Abtv. 52. § (5) bekezdés].
- [15] Az indítványozó alkotmányjogi panaszához mellékelten megküldte az Alkotmánybíróság részére az ügyben meghozott bírói ítéleteket, de a keresetlevelét nem (az indítvány végén a mellékletek felsorolásakor az erre való utalás kézzel át is van húzva), ezért az Alkotmánybíróság az ügy elbírálásánál a keresetnek a bírósági döntésekben ismertetett tartalmát tekintette mérvadónak [vö. Abtv. 52. § (6) bekezdés].
- [16] Az indítványozó ügyvédje a Kúria döntését 2019. szeptember 16-án vette át, alkotmányjogi panaszát pedig 2019. november 15-én – tehát törvényi határidőben – adta postára [Abtv. 30. § (1) bekezdés].
- [17] Az indítványban támadott bírói döntések Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság még nem döntött [Abtv. 31. § (1) bekezdés].
- [18] Az indítványozó az Alaptörvényben biztosított jogainak sérelmére is hivatkozott; a sérelem az ügy érdemében hozott bírósági döntés folytán következett be vele szemben; a bírósági eljárásban felperes volt, ezért érintettség kétségtelenül megállapítható [Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pont, (2) bekezdés a) pont].
- [19] Az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott ítéletével szemben más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva [Abtv. 27. § (1) bekezdés b) pont].
- [20] Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.
- [21] Az Alkotmánybíróság joggyakorlata értelmében az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése egyes elemeiben – a bírók státusával összefüggésben – értelmezhető Alaptörvényben biztosított jogként, amelyre a bíró alkotmányjogi panaszban hivatkozhat [vö. 3303/2020. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [36]]. Az Alaptörvény külön előírja – a bírói függetlenség szabályaiba ágyazva – hogy „a bírakat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani”.
- [22] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a fenti rendelkezéssel összefüggő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősül, hogy egy bíró alkotmányjogi panasz indítvány keretében milyen terjedelemben kérheti tisztségéből való elmozdításával kapcsolatos jogséremléi vizsgálatát és orvosolását (Abtv. 29. §).
- [23] A fenti szempontok mérlegelése után az Alkotmánybíróság a panaszt befogadta, és az Ügyrend 31. § (6) bekezdése szerint érdemben elbírálta.
- [24] 2. Az Alkotmánybíróság Abtv. 27. § szerinti, bírói döntéssel szemben benyújtott alkotmányjogi panaszok tárgyában hozott végzéseiben visszatérően hangsúlyozta, hogy nem foglalhat állást a bíróság döntési jogkörébe tartozó bizonyítékértékelési, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésben [3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]; 3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3098/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [28]]. Az Alkotmánybíróság ismételtén rámutatott arra is, hogy

az alkotmányjogi panasz „nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslással (már) nem támadható bírósági határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogorvoslat nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna” [3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]; 3341/2020. (VIII. 5.) AB végzés, Indokolás [21]]. „A jogszabályokat ugyanis a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Önmagukban tehát a rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasz előterjesztésére [3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]].” Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva kizárólag a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja.

- [25] Az indítványozó az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével összefüggésben sérelmezte, hogy bár a munkáltató az egészségügyi alkalmassági vizsgálat eredményéhez kötve van, a támadott ítéletek a szakvéleménybe foglalt – a jogszabálytól eltérő – „aktuálisan alkalmatlan” minősítés megítélését a munkáltató mérlegelésére bízta. Az együttes rendelet 3/B. § (1) bekezdésének rendelkezéseiből következően a pályalkalmassági vizsgálat alapján a vizsgált személy részére „alkalmas” vagy „nem alkalmas” minősítés adható. Az ügyben eljáró másodfokú bíróság rámutatott, hogy az egészségügyi alkalmatlanság Bjt. szerinti tartós voltának vizsgálatához a munkáltató az irányadó szabályozás alapján nem kap egzakt támpontot, az együttes rendelet szerinti minősítés ugyanis erre nem tér ki, ezért annak megítéléséhez a rendelkezésére álló egyéb adatokat is értékelnie kell – így az alapügyben figyelembe vehette az indítványozó több hónapig tartó keresőképtelenségét és a pályalkalmassági vizsgálat nyomán született összegző vélemény tartalmát, továbbá szakértői bizonyítást is igénybe vehetett (ld. a másodfokú bíróság ítélete 10–11. oldal). A Kúria az indítványozó felülvizsgálati kérelmét ebben a vonatkozásban is megvizsgálta és nem tartotta megalapozottnak (ld. a Kúria ítélete, Indokolás [85]–[86]). Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az indítvány a fenti elemében arra irányul, hogy bizonyítékértékelési, illetve – az együttes rendelettel összefüggő – jogalkalmazási kérdésben vizsgálja felül a bíróságok döntését, amelyre nem terjed ki a hatásköre, ezért ebben a tekintetben nem folytatott érdemi vizsgálatot.
- [26] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe foglalt jogorvoslathoz való jogát több tekintetben is sérülni látta (nem volt lehetősége arra, hogy a bírósági eljárás során a munkáltatója által felhozott – szerinte elégtelen – alkalmatlansági okokkal kapcsolatos érvelését előadja, s hogy a jogerős döntést rendes perorvoslással támadja; a keresetben sérelmezett szakértői eljárással kapcsolatban a másodfokú bírósági eljárásban nem adhatta elő az álláspontját). Az Alkotmánybíróság ezeket az állításokat részben nem találta a rendelkezésére álló iratok alapján ellenőrizhetőnek, az indítvány pedig részben nem mutatott be a felvetett problémákkal összefüggő, kellő részletességű, alkotmányjogilag értékelhető indokolást; ezért ezeket az indítványi elemeket sem bírálta el érdemben.

IV.

- [27] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként az indítványban felvetett alkotmányjogi kérdéshez – a bírói függetlenség mint elmozdíthatatlanság tárgyköréhez – kapcsolódó joggyakorlatát tekintette át.
- [28] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követő egyik korai határozatában felidézte, hogy a bírói függetlenséget garantálni hivatott szabályként már a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk 15. §-a is úgy rendelkezett, hogy a törvényesen kinevezett bíró „a törvényben meghatározott eseteken és módon kívül hivatalából el nem mozdítható” [33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [77]]. Ugyanitt az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy „a bírói függetlenség és az ebből eredő elmozdíthatatlanság elve nemcsak az Alaptörvény tételes szabálya, hanem a történeti alkotmány vívmányai közé is tartozik”, amit utóbb is megerősített [33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [80]; 12/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [10] és [48]].
- [29] Az Alkotmánybíróság szerint „[a] bírák nem csak a hatalmi ágak rendszerében foglalnak el premizált helyet. A bírói szolgálati jogviszonyok más közszolgálati jogviszonyokhoz képest is fokozott alkotmányi védelemben részesülnek. A közhivatal viseléséhez való jog mellett a bírák szolgálati jogviszonyának alkotmányi védelme következik az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdéséből is. Az Alaptörvény e rendelkezése szerint a bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alávetve. A bírói függetlenség az igazságszolgáltatás függetlenségének legfontosabb garanciája.” Az Alkotmánybíróság a bírói függetlenség garanciarendszerében nagy jelentőséget tulajdonított a szervezeti és státusbeli biztosítékoknak is: „A bírói függetlenség és önállóság törvények által

körülbástyázott intézményes biztosítása megkérdőjelezhetetlen érték, az emberi és állampolgári jogok, valamint a jogállamiság érvényesülésének egyik fontos biztosítéka {33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [82]–[83]}. Az Alaptörvény, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.), továbbá a Bjt. egymást lefedve, a kapcsolódási pontokon egymást kiegészítve építi fel azt a hármas védelmi rendszert, amely a bírói hatalom szuverenitásának korlátozását kizárja.” {12/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [53]–[54]}

- [30] „A bírói függetlenség egyedi aspektusában kiemelkedő szerepe van a Bjt.-nek, amely a bírói szolgálati jogviszony szabályozásában hivatott biztosítani a befolyásmentes ítélkezéshez szükséges státusbeli szabadságot a bíró számára. A bírói függetlenséggel összefüggésben megállapítható, hogy a bírói szolgálati jogviszonyok stabilitásának biztosítása olyan, az Alaptörvényből folyó követelmény, amely más jogviszonyokhoz képest is többlet garanciákat igényel. Ilyen garanciális jelentőséggel bíró elemnek minősül az, hogy sarkalatos törvény határozza meg a bírói jogviszony megszűnésének okait [...]; szolgálati jogviszonyuk megszüntetésére – egyetértésük hiányában – csak kivételesen (súlyos fegyelmi vétség, bűncselekmény elkövetése, a hivatás gyakorlására való alkalmatlanná válás esetén) van mód. A bírák Alaptörvény által garantált elmozdíthatatlansága egyebek között olyan személyes garancia, amely a bírák döntési autonómiájának biztosítéka, mivel kizárja annak lehetőségét, hogy a törvényeknek és lelkiismeretének megfelelő ítélete miatt közvetett, a szolgálati jogviszonyával összefüggő retorzió érje. A »független bíró«-hoz való jog ugyanakkor az eljárás alanyai számára az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított jog is. A bírák elmozdíthatatlansága a független, pártatlan bírósághoz való jog garanciája is egyben.” {33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [84]; 12/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [82]}
- [31] Az Alkotmánybíróság a bírói függetlenség alkotmányos és törvényi szintű garanciának összefüggéseit elemezve rámutatott, hogy „[a]z Alaptörvény a bíróságokra vonatkozó leglényegesebb szabályokat tartalmazza csak. A bírósági szervezetre és a bírák jogállására a részletes rendelkezések sarkalatos törvényekben szerepelhetnek; ezt írja elő az Alaptörvény 25. cikk (7) bekezdése és a 26. cikk (1) bekezdése. Habár az Alaptörvény a bírák jogállásának részletes szabályait sarkalatos törvényre bízta, és ehhez hozzátartozik a bírói tisztség keletkezésének és megszűnésének a szabályozása, az Alaptörvény külön előírja – a bírói függetlenség szabályaiba ágyazva –, hogy »a bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani.« Ezzel maga az Alaptörvény tekinti nemcsak a bírói jogállás, hanem a bírói függetlenség elemének a tisztségből való elmozdíthatatlanságot.” {33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [86]; ld. még: 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [116]; 12/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [77]}
- [32] A bírák alkotmányos jogállásából ugyanakkor nem vezethető le, „hogy a bírói szolgálati jogviszony jogszabályban meghatározott, az alkotmányos követelményekkel összeegyeztethető előírások alapján, az így meghatározott feltételek fennállása esetében, és az alkotmányos követelményeknek megfelelő eljárás lefolytatását követően ne lenne megszüntethető” {3357/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [76]}.
- [33] Az Alkotmánybíróság általános értelmezési gyakorlatához képest – amely szerint tartózkodik a bírói döntések jogszerűségi szempontú vizsgálatától (ld. jelen határozat III/2. pontja, Indokolás [24] és köv.) – bizonyos értelemben kivételt képez a bírói tisztségből való elmozdítás törvényességének kérdése. Az Alaptörvény 26. cikke ugyanis, azáltal, hogy tételesen kimondja, hogy „a bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani”, az elmozdítás törvényességének kérdését alkotmányos szintre emeli. Ha a bíró elmozdítására nem a sarkalatos törvényben meghatározott okból vagy a sarkalatos törvényben meghatározott eljárást sértően kerül sor, akkor nemcsak a törvényi előírás, hanem egyben az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése által védett bírói függetlenség is sérül. Az Alkotmánybíróság – korábban már hivatkozott – következetes gyakorlata szerint a bírói függetlenség a bíró Alaptörvényben biztosított joga is, amelyre alkotmányjogi panaszban hivatkozhat. Ezért amikor az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját vizsgálja, ennek keretében a bírói tisztségből való elmozdításra vonatkozó törvényi rendelkezések megtartását is vizsgálhatja. A bírói függetlenségnek az Alkotmánybíróság általi kiemelt védelmét – az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésének kifejezett szabálya mellett – az a körülmény is indokoltá teszi, hogy – amint azt az Alkotmánybíróság határozataiban kifejtette – a független igazságszolgáltatás a jogállami működés egyik fundamentuma, a bírói függetlenség pedig az igazságszolgáltatás függetlenségének legfontosabb garanciája és hazánk történeti alkotmányának vívmánya.
- [34] Mindez nem jelenti azt, hogy közvetlenül az Alkotmánybíróság dönthetne egy bíró elmozdításának jogszerűségéről; ez elsősorban és végső soron is az erre hatáskörrel rendelkező bíróságok feladata. Az Alkotmánybíróság nem foglalhat állást a bíróság döntési jogkörébe tartozó bizonyítékértékelési kérdésekben, nem állapíthatja

meg a történeti tényállást, s nem hozhat döntést az eljárás eredményét illetően sem. Ugyanakkor – megfelelő indítvány alapján – alkotmánybíróági vizsgálat tárgya lehet egyrészt, hogy a szolgálati jogviszony megszüntetésével kapcsolatos perben ítélező bíróságok a tisztességes bírósági eljárás követelményének megfelelően vizsgálták-e, hogy a felperes bírói tisztségéből való elmozdítására ténylegesen a sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében került-e sor; másrészt, hogy a bírósági ítéletek erre vonatkozó törvényértelmezése összeegyeztethető-e a bírói függetlenséggel.

- [35] Az Alkotmánybíróság egy közelmúltban meghozott határozatában az Alaptörvény XXIII. cikk (8) bekezdésének a védelme alatt álló közhivatal viseléséhez való joggal összefüggésben önkormányzati képviselői megbízatás megszűnésének alkotmányosságát bírálta el; az ott tett egyes megállapítások – *mutatis mutandis* – a bírói függetlenséggel kapcsolatban, így a jelen ügyben is irányadóak [3390/2020. (X. 29.) AB határozat, Indokolás [40]]. Ez alapján minden olyan eljárás – így az alkalmatlanság kérdésében való konkrét döntéshozatal – során, amelynek következménye akár a bíró felmentése is lehet, a munkáltatói jogkör gyakorlójának, illetve a jogvitában eljáró bíróságoknak fokozottan figyelemmel kell lenniük arra, hogy a Bjt.-ben foglalt törvényi feltételek fennállnak-e, mivel döntésük a bíró Alaptörvényben biztosított jogát érinti.
- [36] Az alkotmányjogi panasz elbírálása során az Alkotmánybíróság ezen elvi élű megállapításaiból indult ki, és ennek szellemében bírálta el az indítványban foglaltakat.
- [37] 2. Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [38] 2.1. Az indítványozó az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével összefüggésben sérelmezte, hogy a támadott bírósági döntések nem találták jogsértőnek, hogy a munkáltató nem tájékoztatta őt a Bjt. 86. § (1) bekezdés szerinti személyes meghallgatás lehetőségéről, így elesett attól, hogy az egészségügyi alkalmatlanságára utaló okokra észrevételeket tegyen.
- [39] A Bjt. 86. § (1) bekezdése szerint, „[h]a a bíró tevékenységének ellátására egészségügyi okból tartósan nem képes, a bíróság elnöke őt írásban felszólítja, hogy tisztségéről 30 napon belül mondjon le. A felszólításban meg kell jelölni azokat az okokat, és ismertetni kell azokat a körülményeket, amelyek a bíró egészségügyi alkalmatlanságára utalnak. A bíró kérelmére személyes meghallgatás keretében is ismertetni kell az egészségügyi alkalmatlanságára utaló okokat, és lehetőséget kell biztosítani, hogy azokra észrevételeket tegyen.” A (2) bekezdés alapján, „[h]a bíró az (1) bekezdés szerinti felszólítás ellenére tisztségéről nem mond le, meg kell vizsgálatni a bíró egészségi állapotát, és annak eredményétől függően kell eljárni”.
- [40] A Kúria a másodfokú bírósággal egyetértve úgy ítélte meg, hogy az indítványozó írásban „részletes tájékoztatást kapott arról, hogy a munkáltató a pályaalakmassági vizsgálat elvégzését milyen előzmények után és miért tartja szükségesnek”, s a perben „nem jelölt meg olyan körülményt, amely véleménye szerint meghallgatása esetén az eljárás kimenetelét megváltoztatta volna”; az alperes „a lemondás megtagadása jogkövetkezményéről, az együttes rendelet szerinti vizsgálat elvégzéséről a felperest tájékoztatta, aki a felszólítás indokait vitatva a lemondást megtagadta”; így „a hivatkozott figyelmeztetés elmaradásával járó sérelmeit a felperes maga orvosolta” (ld. a Kúria ítélete, Indokolás [72]; a másodfokú bíróság ítélete, 7. oldal).
- [41] A támadott bírósági ítéletek értelmezése szerint tehát a lemondásra való írásban indokolt felszólítás, illetve a lemondás írásbeli megtagadása és vitatása mellőzhetővé teszi a személyes meghallgatást. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint azonban az írásbeli felszólítás és az arra adott válasz nem pótolja teljeskörűen a személyes, szóbeli meghallgatás intézményét; az utóbbi keretében ugyanis lehetőség nyílik kérdések megfogalmazására, a tényállásnak és értékelésének interaktív megvitatására, esetleges félreértések tisztázására és akár egymás álláspontjának jobb megértésére is. A törvény sem alternatív lehetőségekként kezeli az írásbeli és a szóbeli közlési formákat, hanem olyan kiegészítő garanciaként szabályozza a személyes meghallgatást, amelynek keretében „is” – tehát az írásbeli nyilatkozatváltás mellett – ismertetni kell az egészségügyi alkalmatlanságára utaló okokat és lehetőséget kell biztosítani az észrevételezésükre. Ez a rendelkezés az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésének körébe tartozó, a bírói tisztségéből való elmozdításra vonatkozó eljárási szabályt tartalmaz, s a Bjt. 237. § (1) bekezdése szerint formálisan is sarkalatos törvényi szabályként került elfogadásra. Az Alkotmánybíróság felhívja a figyelmet arra is, hogy bár a Bjt. 86. § (1) bekezdése kifejezetten nem rendelkezik arról, hogy a bíróság elnökének tájékoztatnia kellene a bírót a személyes meghallgatás lehetőségéről, mindazonáltal a Bjt. 222. §-án keresztül a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 6. §-ából következik a törvényben meghatározott jogok gyakorlása szempontjából lényeges körülményekről való tájékoztatás kötelezettsége.

- [42] 2.2. Az indítványozó – érveit részletesen kifejtve – az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésével összefüggésben azt is állította, hogy a támadott bírósági ítéletek – a Bjt. 3. § (4) bekezdését, 4. § (4) bekezdését és 12. § (1) bekezdés c) pontját is figyelembe véve – tévesen értelmezték, megsértették a Bjt. 145. § (5) bekezdését, amikor a másodfokú bírósági eljárás során pályaalkalmassági vizsgálatra kötelezték, s ezáltal a munkáltató lehetőséget kapott arra, hogy jogszerűtlen felmentést utólag törvényessé tegye. Az indítványozó azt is előadta, hogy keresete az ISZKI (NSZKK) által adott szakmai vélemény megtámadására is irányult, szerinte ezzel kapcsolatban kellett volna szakértői bizonyítást igénybe venni, s nem pedig újabb pályaalkalmassági vizsgálatot lefolytatni. Erre a szakértői bizonyításra álláspontja szerint a pályaalkalmassági vizsgálat eredményét rögzítő szakmai véleményt kiállító intézettől független szakértői intézetet kellett volna kirendelni, de azt a másodfokú bíróság az együttes rendelet kögens szabályára történő – alaptalan – hivatkozással nem tette lehetővé. Az indítványozó azt is sérelmezte, hogy a teljes szakmai véleményt nem ismerhette meg. Mindezekre tekintettel az indítványozó álláspontja szerint nem kapott lehetőséget a munkaügyi perben a szakmai vélemény érdemi cáfolatára és ezen keresztül a munkáltatói intézkedés vitatására sem. Az indítványozó szerint a fentiek miatt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésébe foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való joga és jogorvoslathoz való joga is sérült.
- [43] A Bjt. 145. § (3) bekezdése alapján, ha a bíróság megállapítja, hogy a bíró szolgálati jogviszonya jogellenesen került megszüntetésre, a bíró kérheti a bírói tisztségbe való visszahelyezését; azonban az (5) bekezdés szerint a szolgálati jogvita alapján nem helyezhető vissza bírói tisztségbe az, aki a határozat meghozatalakor a bírói kinevezési feltételeknek nem felel meg. A Bjt. 4. § (4) bekezdése alapján a 3. § (4) bekezdése szerinti esetben – tehát ha a korábban felmentett bírót a munkaügyi jogvita alapján bírói tisztségébe vissza kell helyezni – az OBH elnöke a kinevezésre vonatkozó javaslatának felterjesztése előtt megvizsgálja a kinevezési feltételeknek való megfelelést is, de a kinevezésre javasolt személy mentesül a 12. § (1) bekezdés c) pontja szerinti igazolás – tehát érvényes pályaalkalmassági vizsgálati eredménye – bemutatásának kötelezettsége alól. A fenti szabályokra is tekintettel az igazságügyi miniszter a jelen ügyhöz írt állásfoglalásában rámutatott, hogy a visszahelyezéshez nincs szükség új pályaalkalmassági vizsgálat eredményére, tehát ezt a feltételt jogvitában eljáró bíróságnak sem kell vizsgálnia; ha ugyanis az egészségügyi alkalmatlanság miatti felmentés a perben jogszerűnek bizonyul, akkor a visszahelyezés értelemszerűen fel sem merül; egyéb esetekben pedig a korábbi pályaalkalmassági vizsgálatot nem szükséges ismételten elvégezni.
- [44] A másodfokú bíróság az indítványozó tartós egészségügyi alkalmatlanságának bizonyításával kapcsolatban – amely a másodfokú bírósági eljárás központi kérdését képezte – a következő megállapításokat tette. „A felmentési ok tényszerűségének, okszerűségének megítélése a jogvita érdemi kérdését jelenti. Az elsőfokú bíróság ítéleti okfejtése szerint nem látott lehetőséget arra, hogy a tartós alkalmatlanság kérdését eljárása során igazságügyi szakértő bevonásával vizsgálja meg, de a pályaalkalmassági vélemény »felülvizsgálatára« sem látott alapot. A munkáltatói döntést, mintegy a közigazgatási határozatok felülvizsgálatának logikájához hasonlatos módon szemlélte. Hangsúlyozni szükséges ugyanakkor, hogy a szolgálati jogvita maga is a munkaügyi perek körébe tartozik, annak gyakorlatához és logikájához igazodik, e szerint nem volt akadálya annak, hogy az alperes az intézkedésével szemben felhozott szempontokra figyelemmel döntésének jogszerűségét, ténybeli alapját és okszerűségét a perben – akár szakértő igénybevételével – bizonyítsa.
- Az elsőfokú bíróság e tekintetben téves álláspontja folytán – jóllehet különös szakértelem igénybevétele a felek nyilatkozatainak tükrében a tartós alkalmatlanság kérdéskörét, illetve az esetleges visszahelyezés feltételeinek teljesülését illetően is indokoltnak mutatkozhatott – a felek figyelmét a szakértői bizonyítás szükségességére nem hívta fel, e körben őket bizonyítási kötelezettségükre nem figyelmeztette, nem oktatta ki.
- Az alperes a szakértői bizonyítás indokoltságát az elsőfokú eljárás során maga is felvetette, a konkrét indítvány megtételét azonban, mintegy »lebegtette«, e körben tett előadásai bizonytalanok maradtak.
- Habár a csupán feltételes, avagy hiányosan megjelölt indítványok nem teljesíthetők, főszabály szerint pedig az így elmulasztott perceslelmények a másodfokú eljárásban már nem pótolhatók, jelen esetben a kérdés ettől eltérő megítélése indokolt, mert szakkérdés felmerülése esetén a bíróság kötelezettsége a felek erről való tájékoztatása, amelynek ilyenkor a bizonyítási eszközre is ki kell terjednie (1/2009. PK vélemény 7. pont). Az elsőfokú bíróság viszont elmulasztotta a peres felek bizonyítási teherről való tényszerű tájékoztatását, s hogy az ügyben olyan szakkérdés vizsgálata szükséges, amely csak szakértő bevonásával tisztázható. Ezen eljárásjogi szabály sérelme folytán a szakértői bizonyítás másodfokú eljárás keretében történő elrendelése nem volt mellőzhető, ehhez kapcsolódóan a másodfokú bíróság a feleket tájékoztatta a bizonyítandó tényekről.
- E szerint az alperes terhére esett a munkáltatói felmentés okszerűségének igazolása, míg a felperesnek kellett bizonyítania, hogy felmentése jogellenesnek minősítése esetén visszahelyezésének feltételei fennállnak, bírói

munka ellátására alkalmas (Mf.17. sorszámú végzés). Ezen utóbbi bizonyítás indokoltságára nézve a következőket szükséges megjegyezni.

A Bjt. 4. §, valamint 145. §-a rendelkezéseinek együttes alkalmazásából az következik, hogy amennyiben a bíróság megállapítja a bíró szolgálati jogviszonya megszüntetésének jogellenességét, úgy visszahelyezése iránt kell intézkedni. A Bjt. 145. § (5) bekezdése szerint azonban szolgálati jogvita alapján nem helyezhető vissza bírói tisztségébe az, aki a határozat meghozatalakor a bírói kinevezési feltételeknek nem felel meg. A visszahelyezés kritériumainak vizsgálata e szerint nem volt mellőzhető a perben, az annál is inkább indokoltnak mutatkozott, mert a legutolsó adat szerint a felperes egészségügyileg »aktuálisan nem volt alkalmas« a bírói feladatok ellátására. Adott esetben a visszahelyezés iránti intézkedések megtételére vonatkozó kötelezés tárgyában a szóban forgó szakkérdés tisztázása nélkül döntés nem lett volna hozható.

A felperes a másodfokú eljárásban vitatta a kirendelt szakértő személyét, a közreműködő szakértői intézet szakértőjének elfogulatlanságát, az eljárás jogsértő voltát, a szakértői vélemény megalapozottságát.

A szakértői bizonyítás két ütemben volt meghatározható. Mindenekelőtt az volt tisztázandó, hogy a pályaalkalmassági vizsgálatot végző szakértők által véleményezett aktuális alkalmatlanság meddig állt fent, ennek eredménye függvényében mutatkozott szükségesnek a felperes együttes rendelet szerinti pályaalkalmasságának, mint esetleges visszahelyezése kritériumának vizsgálata.

A szakértői bizonyítás e körben a jogszabály rendelkezése folytán [hivatkozott együttes rendelet 4. § (1) bekezdés] kizárólag a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ bevonásával folytatható le.

Erre tekintettel a felperes hivatkozott kifogásai ellenére más szakértő kirendelésére nem volt mód, erről a másodfokú bíróság a felperest külön is tájékoztatta (Mf.17. sorszámú végzés), utóbb a szakértői intézetet arra hívta fel, hogy a vizsgálatot a felperes pályaalkalmasságának kérdésében korábban állást foglalo szakértőktől független bizottság felállításával folytassa le. [...]

A szakértői intézet személyének kijelölésével kapcsolatos felperesi kifogások azért nem voltak méltányolhatók, mert a már hivatkozottak szerint az adott esetben szükséges alkalmassági vizsgálat lefolytatása jogszabály kötelező rendelkezése folytán az NSZKK kompetenciája. A vizsgálatot végző igazságügyi elmeorvos, valamint pszichológus szakértő személyét érintő kizárási kérelemről ugyanakkor a másodfokú bíróság külön végzésével döntött, a felperes ezzel kapcsolatos indítványát elutasította (Mf.62. sorszámú végzés).

A beszerzett, többször kiegészített szakvélemény megállapításai szerint a felperes bírói tisztség ellátására alkalmatlan. A szakértők szerint a felperes személyiségzavara az I. és II. fokú pályaalkalmassági vizsgálata idején is fennállt és azóta is fennáll, 2014. november 25-től véleményezett alkalmatlansága tekintetében a kiegészített szakvélemény kelezése időpontjáig, 2017. október 16. napjáig nem mutatkozott változás. [...]

A szakértők véleményük további kiegészítése jegyében számot adtak arról is, hogy az irányadó együttes rendelet kritériumainak megfelelő pályaalkalmassági vizsgálat lefolytatását azért mellőzték, mert a kirendelő végzés szerinti előzetes kérdés megválaszolását követően az már szükségtelennek mutatkozott. [...]” (Ld. a másodfokú bíróság ítélete 11–13. oldal)

- [45] A másodfokú bíróság az indítványozónak azzal az aggályával kapcsolatban, hogy a pályaalkalmassági vizsgálat eredményét rögzítő szakmai véleményt a maga teljességében nem bocsájtották rendelkezésére, megjegyezte, hogy „bár a szakvélemény a vizsgálati protokollhoz igazodóan több részből áll, jelen esetben azon, úgynevezett véleményi rész bír relevanciával, amely lényegét tekintve a végkövetkeztetéseket tartalmazza és amely a munkáltató számára is hozzáférhetővé válik. A munkáltató maga éppen az adatvédelmi szempontokra figyelemmel a szakvélemény egyéb részleteit nem ismerheti meg, azon szakértői megállapítások azonban, amelyekre utóbb döntését alapította, a felperes előtt sem maradtak ismeretlenek. Meglehet, a felperes alappal nehezményezi a szakértői iratok szelektív megküldését, e körülménynek a jogvita érdemi megítélése szempontjából éppen a fentebb kifejtettek tekintetével nincs jelentősége.” (Ld. a másodfokú bíróság ítélete 9. oldal)

- [46] A fenti kérdésekkel kapcsolatban a Kúria a felülvizsgálati ítéletben a másodfokú bírósággal egyetértő következtetésekre jutott. Ennek részeként az ítélet elismerte, hogy „[a] felperes alappal sérelmezte, hogy a szakértői iratokat neki is csak »szelektív« módon, hiányosan küldték meg”, azonban ennek a jogvita eldöntése szempontjából szintén nem tulajdonított jelentőséget. A Kúria ítélete szerint „a másodfokú bíróság – az elsőfokú bíróság mulasztását pótolva – jogszabálysértés nélkül tájékoztatta a feleket a bizonyítandó tényekről, körülményekről, és jogsértés nélkül rendelt el szakértői bizonyítást, majd megfelelően értékelte a szakvéleményben foglaltakat”. A Kúria ítélete továbbá tévesnek minősítette a felperes Bjt. 145. § (5) bekezdésének megsértésével kapcsolatos felülvizsgálati érvelését arra hivatkozással, hogy „[s]zolgálati jogvita alapján csak az a bíró helyezhető ugyanis vissza tisztségébe, aki a határozat meghozatalakor a bírói kinevezés feltételeinek megfelel [...]”. A Bjt. 4. §

(1) bekezdés g) pontja alapján pedig kinevezési feltétel, hogy a bíró a hivatása gyakorlására pályaalakmassági vizsgálat eredménye alapján alkalmas. Ennek a feltételnek a kinevezéskor, jogvita esetén a határozat meghozatalakor fenn kell állnia, következésképpen a jogvitában vizsgálendő.” Ezzel összefüggésben továbbá arra a következtetésre jutott, hogy „[a]z NSZKK kirendelése pedig a felperes visszahelyezési kérelme miatt mindenképpen indokolt és szükséges volt” (ld. a Kúria ítélete, Indokolás [78], [83], [84], [88]).

- [47] Az Alkotmánybíróság a másodfokú bíróság és a Kúria ítéletének az egészségügyi alkalmatlanság bizonyításával kapcsolatos megállapításai vizsgálata során az alábbi következtetésekre jutott. A bírósági ítéletek szerint a tartós alkalmatlanság kérdésében szakértői bizonyítás volt szükséges, amelyet viszont az elsőfokú bíróság elmulasztott, ezért annak a másodfokú eljárás keretében történő elrendelése nem volt mellőzhető. A másodfokú bíróság a szakértői bizonyítás két ütemben határozta meg: elsőként lényegében annak eldöntését, hogy a felmentés alapjául szolgáló pályaalakmassági vizsgálati szakmai vélemény szerinti „aktuális alkalmatlanság” „tartós alkalmatlanság”-nak minősült-e; ennek eredménye függvényében másodikként pedig a felperes visszahelyezéséről való esetleges döntéskor fennálló pályaalakmasságának (mint visszahelyezési kritériumnak) meglétét. Az utóbbi kérdéssel kapcsolatban a támadott bírósági ítéleteknek figyelmen kívül hagyták a Bjt. 4. § (4) bekezdését, amely alapján, ha a korábban felmentett bírót a munkaügyi jogvita alapján bírói tisztségébe vissza kell helyezni, a kinevezésre javasolt személy mentesül érvényes pályaalakmassági vizsgálati igazolás bemutatásának kötelezettsége alól, ezért a visszahelyezésről való döntés során a pályaalakmasságát a perben nem kell vizsgálni. A felperes a tartós alkalmatlanság kérdésében a pályaalakmassági vizsgálat eredményét rögzítő szakmai véleményt kiállító intézettől független szakértő kirendelését kérte, de a támadott bírósági ítéletek szerint arra nem volt mód, mert a pályaalakmassági vizsgálatot kógens jogszabályi rendelkezés alapján az NSZKK-nak kellett lefolytatnia.
- [48] Az NSZKK állományába tartozó szakértők ugyanakkor a tartós alkalmatlanság kérdésében történő állásfoglalást követően a pályaalakmassági vizsgálat lefolytatását mellőzték (az igazságügyi miniszternek a jelen ügyben releváns szabályozással kapcsolatban írt állásfoglalásával összhangban, logikusan, hiszen a felmentés jogszerűségének megállapítása esetén a visszahelyezés kérdése, így a döntéskori pályaalakmasság eleve fel sem merül). A fentiek eredményeképpen az ügy érdemét eldöntő bizonyítási kérdésben a támadott bírósági ítéletek az NSZKK-tól eltérő, független szakértő kirendelését egy olyan (pályaalakmassági) vizsgálat elvégzésére hivatkozással tagadták meg, amelynek a Bjt. alapján nem volt helye, és amelyre a gyakorlatban nem is került sor. Az előbbieket mellett az indítványozó a pályaalakmassági vizsgálat eredményét rögzítő szakmai véleménynek csak a végkövetkeztetéseit tartalmazó részét ismerhette meg, a szakmai vélemény egészét (tehát a végkövetkeztetéseket alátámasztó részleteket) viszont nem. A támadott bírósági ítéletek szerint „a szakértői iratok szelektív megküldését” az indítványozó „alappal nehezítette”, de ennek a ténynek nem tulajdonítottak jelentőséget, arra hivatkozással, hogy a szakmai véleménynek azt a részét, amelyen a munkáltató döntése (tkp. a felmentés) alapult, megismerhette és elegendő volt ismernie. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a bemutatott körülményekre tekintettel nem alaptalan az indítványozónak az az állítása, hogy a munkaügyi perben a szakmai vélemény érdemi cáfolatára és ezen keresztül a munkáltatói intézkedés vitatására is csak korlátozottan nyílt lehetősége.
- [49] 2.3. Az Alkotmánybíróság korábbi határozatában rögzítette, hogy nem egyeztethető össze a bírói függetlenség részét képező tisztségéből való elmozdíthatatlansággal, ha a bírói szolgálati viszony „fenn nem tartása” esetleges és önkényes lehet, visszaélésekre adhat lehetőséget [vö. 12/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [86]]
- [50] Az Alkotmánybíróság következetes joggyakorlata értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott tisztességes bírósági eljáráshoz való jog által megkövetelt „fair trial” olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás »méltánytalan« vagy »igazságtalan«, avagy »nem tisztességes.« [3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [17]; utóbb: 21/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [56]; 3385/2020. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [8]]
- [51] Az Alkotmánybíróság a jelen határozat IV/2. pontjában (Indokolás [37] és köv.) foglalt megállapításait megerősítve hangsúlyozza: a bírói függetlenség kiemelt alkotmányos jelentőségére tekintettel minden olyan eljárás során, amelynek következménye akár a bíró felmentése is lehet, a munkáltatói jogkör gyakorlójának, illetve a jogvitában eljáró bíróságoknak fokozottan figyelemmel kell lenniük arra, hogy a Bjt.-ben foglalt törvényi feltételek fennállnak és az eljárási garanciák teljesülnek-e; továbbá a jogvitában eljáró bíróságoknak arra is, hogy a bíró

tisztségéből való elmozdításával kapcsolatos jogvita elbírálása során a jogsértéseket kiküszöböljék, és a bírósági eljárás önkényességének és méltánytalanságának még a látszatát is elkerüljék.

- [52] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította: a támadott bírósági ítéletek egyrészt nem nyújtottak jogvédelmet az indítványozónak azzal kapcsolatban, hogy munkáltatói jogkör gyakorlója elmulasztott lehetőséget adni a Bjt.-ben biztosított személyes meghallgatásra; másrészt nem tették lehetővé, hogy az indítványozó a felmentésének alapjául szolgáló pályaalkalmassági szakmai véleményt egészében megismerje; harmadrészt, a szakmai vélemény értékelésével kapcsolatos bizonyítási kérdésben független szakértő kirendelését újabb pályaalkalmassági vizsgálat elvégzésére hivatkozással tagadták meg, amelynek azonban a Bjt. alapján nem volt helye, és amelyre a gyakorlatban nem is került sor. Ezek a körülmények összességében kétséggessé tették, hogy az indítványozó bíró tisztségéből való elmozdítására, illetve a jogvita elbírálására minden elemében a törvénynek megfelelő, fair eljárásban került sor, ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a támadott bírósági ítéletek megsértették az indítványozónak az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésében és XXVIII. cikk (1) bekezdésében védett jogát. Ebből következően az Alkotmánybíróság a támadott bírói ítéleteket alaptörvény-ellenesség miatt megsemmisítette.
- [53] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy jelen határozatában nem foglalt állást az indítványozóra vonatkozó pályaalkalmassági szakmai vélemény megalapozottságát és az abból levonható következtetéseket illetően, tehát abban a kérdésben sem, hogy vonatkozásában fennállt-e a Bjt. 90. § b) pontja szerinti felmentési ok (tartós egészségügyi alkalmatlanság) – ezeknek megítélése, adott esetben szakkérdés tisztázását is magába foglalóan, az erre hatáskörrel rendelkező bíróságok feladata –; kizárólag a sarkalatos törvényben meghatározott eljárás szabályainak megtartását és a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog követelményeinek érvényesülését vizsgálta.

Budapest, 2021. január 26.

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
előadó alkotmánybíró helyett*

*Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett*

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

- [54] Nem támogatom a rendelkező részi megsemmisítést, csak az elutasítást tudtam volna támogatni. Ugyanis a többségi határozat a megsemmisítést megalapozandó, a XXVIII. cikk (1) bekezdés szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét oly mértékben a bizonyítási kérdések vitatására és a törvényi szabályok értelmezési kifogásaira alapozta, mely idegen az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatától (lásd az indokolás IV/2. pontját, Indokolás [37] és köv.). A határozat azt teszi most ebből a szempontból, melynek indítványozását eddig elvi éllel vissza szoktunk utasítani. Hogy folytassuk ezt az alapvető gyakorlatunkat egy ilyen indokolás után?!
- [55] Másik problémám az Alaptörvény 26. cikke szerinti bírói függetlenség elvének eddigi alkotmánybíróági gyakorlatát bemutató érvelésre vonatkozik, miszerint „[a]z Alkotmánybíróság [...] következetes gyakorlata szerint a bírói függetlenség a bíró Alaptörvényben biztosított joga is, amelyre alkotmányjogi panaszában hivatkozhat” (lásd az indokolás IV/1. pontját, Indokolás [33]). Ennek épp az ellenkezője igaz, és az volt a következetes gyakorlatunk, hogy a bírói függetlenség elve nem alapjog, hanem a bírósági szervezetrendszer alkotmányos elve. Ezzel egyszer szakítottunk, amikor egy elítélt, korrupt bíró fizetéséhez való jogát a testületi többségünk támogatta döntésével – más bíró kollégákkal együtt én ennél különvéleményen voltam –, de ezt következetes gyakorlatként deklarálni problémás. Ennek ellenére bizonyos körülmények között én sem tartom lehetetlennek, hogy esetenként ezt egy-egy bíró alkotmányos jogának tekintsük. Itt azonban az ehhez felhasznált, rendes bíróságokon túlmutató bizonyítékértékelési és jogszabály-értelmezést felülbíráló buzgalom a határozatban nem megfelelő.
- [56] Vitatható önmagában tervezetnek a fentieket megalapozó az az érvelése is, mely szerint az Alaptörvény 26. cikke (1) bekezdésének az a fordulata, hogy „a bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani” ezt a kérdést az alkotmányos szintre emeli (lásd az indokolás IV/1. pontját, Indokolás [27]). Véleményem szerint ez csak azt jelenti, hogy az egyszerű törvény szintjéről a kérdést az sarkalatos törvény szintjére emelte, és nem azt, hogy a Alaptörvény felemelte volna az alkotmányos szintre. Ezt azért fontos kiemelni, mert kb. 35 kérdéskört emelt fel sarkalatos törvényi szintre az Alaptörvény, és ezzel az érveléssel alaposan kibővítettük a jövőben az indítványozást, hisz csak erre az érvelésre kell hivatkozni mindig. Összekötve azzal, hogy ebben az esetben aztán a bizonyítékértékelést és jogszabály-értelmezés felülbírálását sem tudja az Alkotmánybíróság elhárítani, hisz ezzel az összekötéssel a többségi határozat épp most mutatta meg ehhez az utat.
- [57] Összességében ezek alapján nem támogattam a döntést, és csak az elutasítást tudtam volna támogatni ebben az ügyben.

Budapest, 2021. január 26.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybíróági ügyszám: IV/1880/2019.

• • •